

A JÁSZSÁG SZÍVE

Írta: Kádár Béla dr.

A nagy háború elején megviselte a rémület, az otthonvesztés átka Észak-Magyarországon a Ruténföld népét is. . . Közelgett, egyre veszedelmesebben közelgett az orosz . . . Szomorúságba merültek a menekülésre szánt, de mégis, mindig, végig bizakodó falvak . . . Hányán és hányszor kérdezték meg az átvonuló katonákat: Mi lesz, maradhatnak-e? . . . A válasz mindig csak biztató volt, hiszen a katona maga is mind bizakodott, mind hitte és akarta a jobbat.

De végre is csak eljött a fájdalmas óra, menekedni kellett, nekivágni a keserves, bizonytalan útnak. Szegény ruténeket elkergette hazulról a balsors . . . Nekifohászkodtak s futottak, maguk sem tudták: merre és hová? . . .

. . . Majd két évvel később, erdélyi véreink romlása idején minden magyar kapu készséggel tárult ki azok előtt, — városok, falvak magyar népénél megnyílt a szegényes kamara is, — mindenki tett és adott, ami tőle tellett. Hiszen testvértől-testvémekek jutott minden . . . *Nyíregyháza, Debrecen*, sok más vidéki város, sok község áldozókész szíveséggel fogadta az erdélyieket. . .

De mit várhattak szegény rutének, akik magyar polgárok voltak ugyan, de bizony a szinmagyar vidékeken még a szavukat sem tudta megérteni senki. . . Nagy szorongások között jutottak hát egyre beljebb, az ország belsejébe, sokan be egészen az Alföld szívébe . . . Ott is kisebb helységekre, falvakba kerültek, — már pedig a falu nagy-nagy önzéséről, mások baja iránt való közömbösségéről annyi sokan, annyi mindent beszéltek már össze . .

Egy ilyen kényszerűen vendéglátó *jászsági* községnek rutén anyákat és rutén gyermekeket segítő »önzéséről« kell beszámolni csak, hogy ebből a képből kikerekedjék a rutén menekültek, — nem véreink, csak magyar polgártársaink — sorsa. A képet onnan veszem, hol annak idején

magam is éltem ... De azt lehetne mondani, hogy közelről a kicsiny dolgok is nagyoknak tűnnek, — vagy, hogy az idő és a távolság kiszépiíti, megszínezi a valóságos dolgokat . . . Hogy ez a vád ne érjen, egy akkortáiban megjelent hírlapi közlésből is veszek át töredékeket (*P. N. 1915. június 23-iki száma*). A napi időszerűségek közös sorsából: a tiszavirágéletből idementett részek tehetnek most tanúságot arról: mi s miként volt?

» . . . Van egy mesebeli falu, nem is túl az Operencián. hanem a barnahomokos Jászságban, ahol az emberszeretet virágai nyílnak. .. Két órányira fekszik Budapesttől. *Jászfőizsaru* községben nagy karéj kenyeret majszol a gyerek, akinek a szeme kék, a haja szőke. És ha az utca porában játszadozót megkérdezzük, hogy jó-e a kenyér, amit eszik, azt mondja rá, hogy — »dobre«. Rutén az Istenadta és van belőlük 311 ebben a tiszta, kedves magyar faluban.

A háború szörnyű forgószele sodorta őket ide a mezőlaborci járásból, ahová a muszka áradat hullámai átcsapkodtak az áldott Kárpátokon és elpusztították a rutének vályogházait, elvitték tehénkéiket és minden élelmüket, a hegyszakadékokba űzve az asszonyokat és a szoknyájukba csimpaszkodó éhes, síró gyermekeket. Ott pusztultak volna talán mind, ha nem mozdul meg érettük a magyar szív nemes könyörülete, amely ebben a háborúban csodákat művel és a front mögött szerte az országban egyik győzelmes csatát a másik után vívja és nyeri meg az emberszeretet szent nevében . . .«

Ezeket a rutén gyermekeket az Állami Gyermekekmenhely kiküldöttei gyűjtötték össze s azok kísérték őket az ország szívébe, legtöbbjüket a jászok földjére. De (így folytatja a tudósítás) »ezt könnyű így leírni, megcsinálni azonban már nem lehetett könnyű dolog. A szegény asszonyok sehogysein akartak elszakadni gyermekeiktől és a síró, éhes pulyák nem akartak jönni az anyák nélkül. Rettegtek otthon maradni és féltek eljönni. Iszonyú lehetett ez a háborús káosz közvetlenül a front mögött. . . Végre az állami gyermekmenhely budapesti kiküldöttei mégis csak felpakolták valahogy a különvonatra a csöpp ruténeket Hegyesbisztra, Kaleno és főleg Mezőlaborc vidékéről.

Jött a sok aprósággal 61 anya is, — jobbára fiatal, sőt csinos rutén asszonyok, akiket gyermekeikkel már az utón is állami kiküldöttek élelmeztek. Ez ment különben a legkönnyebben. A magyar szivek drótnélküli távirótelepei hogy-hogynem, előhírnökei voltak a rutén gyermekeket hozó Vonatnak és amerre az jött, minden állomáson kosárszámra hozták az elemózsiát... És szedték volna le mindjárt a gyerekeket, hogy tovább ne is menjenek. Ámde ez; a gyermekelosztás nem ötletszerűen, de program után történt. A Jászságba vitték a mi védeenceinket. A jász falvakban már több helyen régóta viruló telepei vannak az állami gyermekmenhelynek, tehát ide akarták elhelyezni a menekülteket is.«

» . . . *Jászfényszaru* község leginkább ki van próbálva a gyermekvédelem szempontjából. A gyönyörű falu lakói vagyonosak, hajlékaik tiszták, erkölcsaik példásak és békeidőben is 426 gyermeket ad ide családi nevelésre az állami gyermekvédő központ. Itt úgy szeretik a gyermekeket, hogy ehhez fogható csak a szülők szeretete mutat az ő vérbeli gyermekeik iránt. Nevelőszülő! — Ez itt olyan cím, amelyért a legmódosabbak vetélkednek. Szinte lenéznek azt, aki gyermekeket nem kap eltartásra. És elfogadják az anyákat csecsemőikkel is. Hány elhagyott anya él itt boldog megelégedésben az ő pici babájával. . . Ott kacagnak Jászfényszaru valamelyik napos udvarán az eperfa alatt. . .«

»*Hebrony* Kálmán plébános úr be-benéz hozzájuk..» A krisztusi igét, a kisdedek szerető tét hirdeti Hebrony Kálmán plébános, s ezt gyakorlatilag is megvalósítja . . . Amelyik házba benyitottunk ott jártomban a derék pappal, a házőrző, acsarkodó kuvaszok térültek az utunkból, a gyerekek pedig zsebkendővel (!) törölvén meg kicsi szájukat, rohantak egymás hegyén-hátán kezet csókolni a tisztelendő úrnak. Ez valamennyit nevükön szólítja. Úgy látszik, *a lelkében vannak anyakönyvezve* a gyermekek, mert ez már több, mint nagyszerű memória. Ilyen kiválóságot csak a legbensőbb szeretet válthat ki a véges emberi akaraterőből. . . (És hogy mennyire tisztult szeretet lakozik ennek a kiválórómai katolikus papnak bensőjében, azt elárúlja a honvédelmi miniszter leirata is, mely engedélyt adott arra,

hogy a plébános úr hadbavonult híveit a fronton, a lövészárkokban felkereshesse, megáldhassa és hitükben megerősíthesse.) Ehhez nem kell kommentár. Valamint ahhoz sem, hogy mikor minden szeretet ellenére látta a rutén anyák és gyermekek idegenkedését, akkor félretéve minden féltékenységét, elhivatott egy görög kath. papnövéndéket és egy sztropkói születésű, szintén rutén hitoktatót, akikkel anyanyelvükön prédikáltatott a menekülteknek. Így győzte meg Őket, hogy vendéglátóik éppen úgy keresztények és katolikusok, mint ők, csak a liturgia más . . . Azóta teljes a boldogság a rutén asszonyok és gyermekek között. Kikérdeztem őket hogylé tükéről és ők széles mosollyal hálálkodtak. Az egyik asszony félreértette jövetelünket és sirva öltöztette gyermekeit, mert azt hitte, hogy már elviszik őket ebből a boldog faluból...«

»Egy másik kedves hajlékban három rutén fiúcskát találtam. A gazdasszony régóta bíbelődik idegen gyermekkel és büszkén mutatja a dicsérő miniszteri leiratot, melyet egy árva felneveléséért kapott. Ezt különben a legtermészetesebb dolognak tartja. Azt is, hogy menhelyi ruhát nem adna fel egy viláért sem a kis menekültjeire . . . Még hogy meglássák, hogy ezek nem falubeli gyerekek? . . . Hát a herényi vásáron nem lehet venni rendes ruhát? . . . Lehet bizony, csak ki kell egy kicsit nyitni a bugyellárist. Vett is a saját pénzén három egyforma ruhácskát, meg kalapot a három egytestvér Kazimir-gyerekeknek. A legnagyobb meg is mondta tört magyar nyelven: — Én kapni szép ruhacska, lesz in izs magyarszki . . .

» ... De se vége se hossza nem lenne annak, amit erről a magyar faluról fel lehetne jegyezni. A rutén anyák közül kettő már két új kis babát ringat a karján, amióta a magyar falu vendégszeretetében piheni ki az orosz-járás borzalmait. Furcsa lesz valamikor ott a Kárpátok alján az a rutén lakodalom, amelyiken jászfényszarui anyakönyvi kivonatot tesznek a görög kath. pap elé . . . Egy harmadik rutén asszony is keresztapát keres már, s csaknem össze is veszték volna az erre a méltóságra vetélkedők, ha valamelyik falubölcsé ki nem találja, hogy a minisztert kell elhívni komának . . . Ebben meg is nyugodtak aztán . . .«

Krónikás hűséggel akartam egy kis képet adni a jászvidék szívéről. Elég bizonyíték erre az eddig való közlés is ... De valahogyan még ki kell még egészíteni ezt a képet... Ebben a községben az olasz hadüzenet után tengerparti, olasznyelvű családok is helyet és otthont találtak, pedig félig-meddig ellenségnek voltak számíthatók . . . Volt itt nagyszámú orosz hadifogoly is, akiket munkára adtak egyes házakhoz s akik valósággal családtagokként éltek nyugodt, rendes életet... És az egymást követő gabonarekvirálások ellenére is panasztalan volt a még többfelé osztott, úgyszólván kevés kenyér . . . Kereken ezer katonát küldött ez a helység a háborúba, közel kétszázan estek el, veszttek el . . . »Sok-sok könny hullott, sok keserűség gyülemlett össze, — de ezt a *keserűséget sohasem érezte a nép azokkal, akik maguk is szerencsétlenek voltak* . . . Osztózó részvétellel, megértő szívességgel voltak irántuk... Az »önzőnek« és »közömbösnek« mondott falusi nép önzésében elvette a mások gondjait s közömbösségében — nem tette a menekülőket a maga bajának részeseivé . . .

És a jászságnak nemcsak ez az egy községe van . . . Menekültek jutottak mindenfelé ... A *jóakarát* azonban *mindenütt egyforma* volt. . .

A ruténekről szóló tudósítás arról is meggyőzhet, hogy akkor, amidőn *a mieink*, magunk testvérei jöttek hozzánk, még hatványozottabb jószág, szívesség fogadta őket. . . Végig az Alföld és más országrészeink községeiben, városaiban szállást talált a menekült és a szállásban valószínűs menedéket, az elveszettért cserébe második otthont adott a magyar nép mindenfelé . . . Ahol pedig *olyan vezetőemberek* voltak, mint a jászfényszarui példa mutatja, bizonytal meg is enyhült számtalanok sajgó sebe és a menekülés keserves élménye könnyes-bús, de mégis kedves emlékké szelídült... Ez a szeretet gyógyított meg ezernyi ezer lelket, ez óvott meg a kétségbeesés jóvátehetetlen kitérőseitől és tartott meg a jövőnek sok drága magyar vért.